

IN MEMORIAM

Carl Gustaf Nilsson
8.8.1944–8.10.2015

Professor Carl Gustaf (Tutte) Nilsson avled efter en svår sjukdom den 8 oktober i en ålder av 71 år. Han var född i Helsingfors den 8 augusti 1944, gick i skola i Lärkan och tog studenten 1963. Under studietiden hade han ledande uppgifter på Nylands Nation.

Han blev medicine licentiat 1970 och specialistläkare i gynekologi och obstetrik vid HUCS 1976. Sitt huvudsakliga arbete utförde han på Kvinnokliniken, där han var avdelningsöverläkare fr.o.m. 1991. Han blev vald till svenskspråkig professor i obstetrik och gynekologi vid Helsingfors universitet 2001. Tutte blev pensionerad 2012. Han hade privatläkarmottagning i årtionden på Eira sjukhus. Där utvecklade han verksamheten kraftigt som styrelseordförande i två repriser, 1991–1999 och 2010–2014, alltså 15 år, vilket är den längsta perioden någon skött den posten.

Tutte Nilsson inledde sin forskning på professor Tapani Luukkainens laboratorium för steroidforskning vid Institutet för medicinsk kemi. Projektets kliniska del utförde han på Barmorskeinstitutet. Tutte disputerade 1977 med avhandlingen "A D-Norgestrel-releasing IUD" och han blev docent 1980. Han var faktiskt en av de första i världen som visade att en hormonspiral på människa fungerar väl. Hans fortsatta forskning tillsammans med flera andra kolleger i landet, speciellt Pekka Lähteenmäki, ledde till att hormonspiralen även internationellt blev en stor framgång. Under namnet Mirena har den sålts i över 35 miljoner exemplar i 130 länder.

Tutte intresserade sig även för kirurgisk gynekologi och arbetade därför några månader på Kirurgen. Han samarbetade senare med professor Ulf Ulmesten i Uppsala, som hade utvecklat en operationsmetod för behandling av inkontinensbesvär hos kvinnor – en synnerligen vanlig åkomma. I lokalbedövning utfördes en liten operation av urinblåsan, varvid ett så kallat TVT-band applicerades i bäckenbottnet på patienten. Den nya tekniken revolutionerade behandlingen av urininkontinens, och Tutte blev en av de ledande experterna i världen på området. Han blev inbjuden till tiotals sjukhus i alla världsdelar och förevisade hur operationen skall utföras. Tutte Nilsson hade över 100 vetenskapliga publikationer och handledde personligen sex avhandlingar. Han var aktiv i inhemska och utländska föreningar, särskilt inom urogynekologi. Tutte var styrelsemedlem i Finska Läkaresällskapet i fem år och dess ordförande 2008 och 2009. Han ledde arrangemangen av Sällskapets 175-årsjubileum 2010.

Vidare var han medlem av grundutbildningsnämnden vid Helsingfors universitet i tre år. Redan 2005 blev han hedersmedlem av Finlands Gynekologiförening. Han innehade många poster i Nordisk Urogynekologisk Förening och valdes till dess hedersmedlem 2009. Han var styrelsemedlem bland annat i Minervastiftelsen och Stiftelsen Liv och Hälsa. Som det framgår av ovanstående hann Tutte med mycket. Typiskt för honom var att han alltid var engagerad i det han gav sig in i. När han tog sig an uppgifter utförde han dem utan att spara sig. Detsamma gällde hans fritid; han hann med mycket tack vare att han var en särdeles väl organiserad person.

Hans barndoms somrar gick i seglandets tecken. Familjen tillbringade somrarna i Sommaröarkipelagen, och Esbo Segelförenings "Paven" var centrum för hans tävlande som junior, först med vingbåt, sedan med finnolle. Han var Finlands landslagstränare för seglingslaget i två olympiska spel, i Montreal 1976 och Moskva/Tallinn 1980. På estniska vatten uppnådde finländarna en strålande framgång och fick både guld- och bronsmedalj. Hans seglingsintresse fortsatte med havskappsegling, där han kunde bilda en stenhård besättning tillsammans med sönerna Macka och Bebbe och senare med dottern Beata. Havskappseglingarna varvades med familjeseglatsler långt in på 2000-talet.

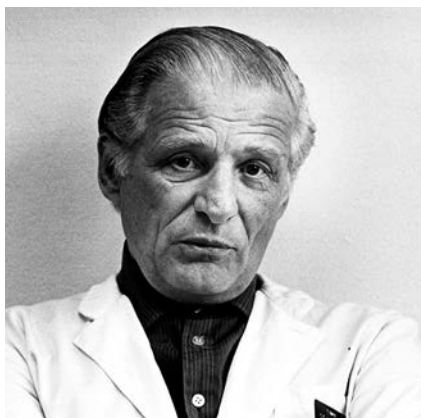
Ända fram till för några år sedan var Tutes kondition helt fantastisk, absolut sett och inte minst i förhållandet till hans ålder. Skidlöpning var hans sätt att hålla sig i trim. Hans teknik var beundransvärd. Att bege sig ut i spåret med honom var ju inte väldigt socialt, för i öppen terräng kunde man skymta hans rygg i ungefär fem minuter. Skidlöpningen fick med åren en allt större betydelse för Tutte, särskilt efter det han byggde en stuga i Ylläs. Det är inte länge sedan han deltog i ett flertal av de europeiska långloppen som Vasa-, Marcialonga- och Birkebeinerloppet. Inte heller där sparade han på krutet, och många var de flera decennier yngre medtävlare som i målgången möttes av en rätt belåten Tutte.

Efter införskaffandet av holmen i Hitis blev stugan där hans fasta plats på somrarna och långt in på höstarna. Det må sägas att Tutte var en väldigt omtyckt person med mängder av vänner. Till de äldsta av vännerna hade vi undertecknade, "Poikana", glädjen att räkna oss. Vi hade lärt känna varandra redan på tidigt 1950-tal, en del som skolkamrater i Lärkan, någon som gymnaster inom HGK och någon som seglingskamrat. Vi studerade medicin tillsammans. En intensiv och fantastisk studietid, där vänskapen svetsades samman under de drygt sex år då vi träffades snart nog dagligen. För att garantera kontakten med vännerna efter det att vi blivit färdiga med studierna bildade vi tillsammans Poikana, som har träffats varje månad i 40 år. Det var mycket i världen som vi förbättrade under de livliga diskussionerna. Tutte hade bestämda åsikter som han förfäktade med bravur och stor humor. Det lyckades han med utan att stöta sig med någon. Vi, liksom många andra, upplevde Tutte som en mycket varm och lojal vän.

Tutes sista tolv månader var olidligt svåra, men tack vare läkekonsten, de egnas och sin sambos förtjänstfulla vård kunde han vistas hemma större delen av det sista tunga året. Tutte saknas av så många.

Poikana: Rolf Ahlberg, Krister Höckerstedt, Henrik Nordman, Herman von Numers och Henrik Riska.

IN MEMORIAM

Ole Wasz-Höckert 28.8.1918–23.10.2015

Professor emeritus Ole Wasz-Höckert gick bort den 23 oktober 2015 i en ålder av 97 år. Ole Wasz-Höckert föddes i Dresden 1918. Hans far Arne Höckert hade flyttat dit för att studera till veterinär, något man inte då kunde göra i Finland, men han avled när Ole var bara tre månader gammal. Ole adopterades av veterinären Leonard Wasz och hans fru Elisabeth, född Lucander, i Nystad. Han gick i skola i Helsingfors, i Norge, och tog studenten 1937. Han var en ivrig idrottsman och löpte häck på mästerskapsnivå i HIFK, men slutade efter finska mästerskapen i Viborg 1938.

Ole studerade till läkare under kriget och blev medicine kandidat 1941 och medicine licentiat 1946 vid Helsingfors universitet. År 1950 disputerade han med avhandlingen "The tuberculin reaction in different parts of the skin and the sensitivity in rheumatoid arthritis: with special reference to the technical error of the Mantoux reaction". Därefter utbildade han sig till barnläkare vid Helsingfors universitet, tog sin specialistexamen 1951 och lade i sin forskning grunden till tuberkulosbehandlingen hos barn i Finland. Ole arbetade som avdelningsläkare på Helsingfors tuberkulossjukhus och Aurorasjukhusets infektionsavdelning åren 1953–1956 respektive 1956–1957 och blev specialist i infektionssjukdomar 1956. Barnödligheten i tuberkulos var stor i Finland efter andra världskriget och UNICEF donerade streptomycin till tuberkulosbehandling och bekostade

en studieresa till Paris för Ole. Han ledde sedan UNICEF:s kampanj mot barn-tuberkulos i Finland åren 1949–1954.

Ole Wasz-Höckert arbetade på barnavdelningen vid Helsingfors allmänna sjukhus och HUCS 1957–1964 och verkade som tf. professor i hygien vid Helsingfors universitet 1963. En viktig period i Oles liv som han ofta återkom till var tiden i Uleåborg 1964–1972. Han utnämndes till den första professorn i pediatrik vid Uleåborgs universitet. Barnkliniken var inrymd i gamla, trånga lokaler i Uleåborgs länssjukhus. Ole byggde upp undervisningen samt planerade och genomförde uppförandet av den nya barnkliniken med moderna, rymliga och ändamålsenliga lokaler som ännu i dag fungerar relativt väl. Under tiden i Uleåborg var Ole även verksam inom lokala organisationer som Mannerheims barnskyddsförbund samt var ordförande för samarbetskommittén för nordisk arktisk medicinsk forskning och president för andra internationella kongressen om arktisk medicin i Uleåborg 1971. Under tiden i Uleåborg lyfte Ole även fram att puberteten är en viktig period i barnets utveckling, att den är förknippad med andra sjukdomar och problem som kräver särskilda kunskaper av vårdpersonalen för att hjälpa de unga till ett friskt, tryggt och självständigt vuxenliv. Han grundade de första ungdomspoliklinikerna, en verksamhetsform som senare spred sig över hela landet bland annat via Folkhälsan och som i dag är en självklarhet.

År 1972 utnämndes Ole till den svenskspråkiga professuren i pediatrik vid Helsingfors universitet, en tjänst som han skötte till sin pensionering år 1985. Tillsammans med innehavaren av den finskspråkiga professuren i pediatrik, Niilo Hallman, delade man upp Barnkliniken i I och II Pediatriska kliniken, en finsk och en mera svenskinriktad enhet. Det inrättades nya svenskspråkiga tjänster, bland annat en klinisk lärare för den svenska undervisningen i pediatrik, en administrativ överläkare samt en översköterska, socialsköterska, psykolog och en barnträdgårdslärlarinna. Därtill bildades en svenskspråkig avdelning för att garantera de svenskspråkiga barnen vård på sitt modersmål. Oberoende av sjukdom sköttes de där av svenskkunnig personal. Ole var en glad och omtyckt chef, som kom ihåg hela sin personal, likaså patienterna.

Ole Wasz-Höckert var en social och visionär läkare, som verkade på många områden och skapade nya aktiviteter. Han var ordförande för Barnläkarförbundet i Finland 1974–1977 och för Samfundet Folkhälsan 1981–1992. Det var han som införde begreppet friskvård och startade babysimverksamheten. Ole var sakkunnig inom WHO, i otaliga nationella och internationella organisationer gällande ungdomsmedicin, planeringen av nya barnsjukhus, infektioner och arktisk medicin. Vidare var han ordförande för den finska sektionen av Läkare mot kärnvapen, IPPNW (International Physicians for the Prevention of Nuclear War), som tilldelades Nobels fredspris 1985.

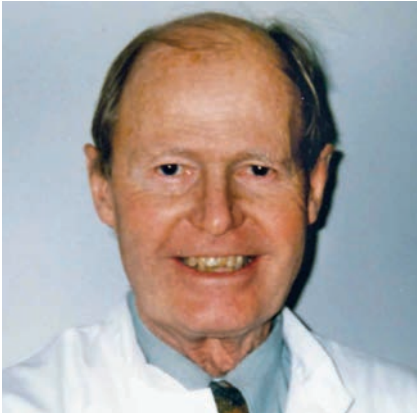
Perioden 1983–1991 var Ole riksdagsledamot för Svenska Folkpartiet och 1984–1996 ledamot av i Helsingfors stadsfullmäktige. I stadsfullmäktige arbetade Ole aktivt för att främja hälso- och sjukvården i Finland, bland annat som medlem i hälsovårdsnämnden. Han var också elektor vid presidentvalet 1988.

Ole Wasz-Höckert var en glad och utåtriktad person och en charmant gentleman av den gamla stammen med tid för alla. Han hade visioner och startade många nya aktiviteter i vårt land, bland annat tuberkulosvården, ungdomspoliklinikverksamheten, friskvården och han var socialt och internationellt aktiv, en förebild för den yngre generationen. Han fick till stånd förnyelser eftersom han hade ett vidsträckt kontaktnät nationellt och internationellt och hade förmågan att föra nya projekt i hamn.

Ole var en friluftsmänniska och idrottsman i sin ungdom. Senare i livet ägnade han sig åt skärgårdsliv och skidåkning. Han var gift med odontologie licentiaten Nina Gorbatow och de hade fyra barn; Nina-Lis, Barbara, Marina och Helena. Familjen och barnbarnen stod Ole nära. Sina sista år tillbringade han delvis i Spanien och senare på Folkhälsans seniorhus Majblomman i Helsingfors.

Christer Holmberg
Mikael Knip

IN MEMORIAM

Ralph Gräsbeck
6.7.1930–22.01.2016

Ralph Gräsbeck, född i Helsingfors den 6 juli 1930, avled till följd av ett lårbensbrott den 22 januari 2016 i Esbo. Dödsbudet möttes med bestörtning och sorg eftersom han var mycket vital och verksam ända till sin bortgång.

Ralph blev student vid 16 års ålder och inledde samma år studier vid medicinska fakulteten vid Helsingfors universitet. Han blev medicine licentiat och legitimerad läkare redan vid 23 års ålder, ett finskt rekord som stod sig i 22 års tid. Som medicine kandidat studerade Ralph inre medicin på IV medicinska kliniken, vars chef var professor Bertel von Bonsdorff, som kom att bli både Ralphs lärare och mentor. Bertel von Bonsdorffs främsta forskningstema var B12-bristanemi förknippad med den breda bandmasken, som förorsakade anemi genom att konsumera B12-vitamin ur födan. Kliniskt var maskanemin mycket lik pernicios anemi, som beror på avsaknad av ett protein i magsaften som behövs för att B12-vitamin ska upptas.

Bertel von Bonsdorff inspirerade Ralph att lära sig avancerad proteinkemi för att utreda orsaken till maskanemi och han uppmanade därför Ralph att bege sig till Johns Hopkins-universitetet i Baltimore och till Medicinska Nobelinstitutet i Stockholm, där han vistades åren 1954–1957. Detta resulterade 1956 i hans uppmärksammade doktorsavhandling, som visade att magsaften innehöll ett protein, "intrinsic factor", som band B12-vitamin och förmedlade upptaget i tunntarmen. I samarbete med sin doktorand Kaj Simons beskrev han också,

ett annat protein, R-proteinet (haptokorin), som band vitamin B12 men inte förmedlade upptaget. Dessa studier bör betraktas som betydande pionjärbeten.

År 1960 beskrev Ralph Gräsbeck och den norska pediatrikern Olga Imerslund oberoende av varandra en hereditär B12-vitaminbrist, som gav upphov till anemi redan i barndomen. Sjukdomen går därför under namnet Imerslund-Gräsbecks syndrom. Ralph Gräsbeck hör till de mycket få finländare vars namn lever vidare i ett sjukdomsnamn. Senare lyckades Ralphs gode vän Albert de la Chapelle tillsammans med Ralph finna orsaken till syndromet. Förklaringen låg i en mutation i CUB-genen, som kodar för ett membranprotein, cubilin, vilket fungerar som receptor för B12-vitamin.

Ralph är också internationellt känd för att ha introducerat begreppet referensvärde (i stället för "normalvärden"), som i dag används allmänt i kliniskt rutinarbete världen runt. Begreppet referensvärde är en milstolpe i den kliniska kemins historia.

Ralph blev docent i klinisk kemi vid Helsingfors universitet 1959 och undervisade som den första i landet om användningen av radioisotoper inom medicin. Han erhöll professors titel 1982. År 1969 var han utbytesprofessor vid University of Wisconsin i Madison och 1993–1997 professor i medicinsk biokemi vid ett universitet i Kuwait. Åren 1960–1990 var han överläkare för Centrallaboratoriet på Maria sjukhus i Helsingfors, där han också undervisade i klinisk kemi.

Ralph är en av grundarna av Medicinska Forskningsinstitutet Minerva år 1959, och han var dess verksamhetsledare 1959–1993 och chef 1971–1993. Institutet har varit en plattform för flera av våra mest framstående biomedicinska forskare och en vetenskaplig bas för ett stort antal avhandlingar och annan forskning. Minerva är fortfarande ett aktivt forskningsinstitut med 40–50 aktiva forskare.

Ralph var också en av grundarna av det kliniska laboratoriet Medix 1964 (numera Yhtyneet Medix Laboratoriot) och 1970 tog han initiativ till att inrätta en preparativ avdelning, som 1985 blev bolaget Medix Biochemica. Bolagen har varit och är fortfarande framgångsrika och solida arbetsgivare och de stöder i hög grad Minervas forskningsverksamhet.

På grund av sin internationellt erkända expertis och utmärkta språkkunskaper

inbjöds Ralph att hålla ett stort antal föredrag och föreläsningar utomlands och här hemma. Ralph var styrelsemedlem och ordförande i många finländska, nordiska och internationella organisationer, och hedersledamot av många av dem, bl.a. Finska Läkaresällskapet. Han fick talrika hedersbetygelser, bl.a. Charter Member, Johns Hopkins Society of Scholars och societetens guldmedalj, och Jahre-priset för yngre forskare vid Oslo universitet 1966.

Ralph var ledamot av akademien Finska Vetenskaps-Societeten och Polska Vetenskapsakademien. Han förlänades kommendörstecknet av Finlands Lejons orden och Finska Vetenskaps-Societetens silvermedalj samt kallades till hedersdoktor vid Poincaré-universitetet i Nancy, Frankrike.

Som person var Ralph en positiv och charmerande sällskapsmänniska, exceptionellt allmänbildad, öppen, initiativrik, dynamisk och verbalt slagfärdig. Som forskare och organisatör var han nyfiken och innovativ och besatt en ovanlig idérikedom och energi. Hans språkkunskaper var omfattande och att han var både berest och beläst märktes i allt. Han var speciellt kunnig inom områdena medicin, biokemi, historia och äldre medicinsk litteratur, men hans intressesfär var mycket vidare än så. Han kunde föra en initierad och sakkunnig diskussion inom mycket varierande kategorier: kultur, litteratur, politik, historia, filosofi, lika väl som kring vardagens enahanda. Med saknad minns vi, hans vänner och kolleger, otaliga angenäma och lärorika samtal med Ralph.

Ralph talade ofta med värme och stolthet om sin familj och det kära sommarstället i Hitis skärgård, där han tillbringat lyckliga tider tillsammans med familjen. Ralph saknas och sörjs närmast av sin hustru Christina, sonen Jerker och sonsonen William samt av ett stort antal kolleger och vänner.

Frej Fyhrquist
vän och kollega